

בנידון זה אברהם הוא האב, אבי הגזע פשוטו כמשמעו, אבי המהפכה הרוחנית תרבותית, אבי ההליכה לסי צו, אבי הזכות על הארץ הזאת, הממשית והריאלית בגיאוגרפיה כממשות וכריאליות שלו, של אברהם, בהיסטוריה. ואחרון אחרון: אבי עמידה זו והליכה זו של אדם לפני אלהים. התנדמים למולות, ובכוח זה גם אדם למולות, לעמוד מול אלהים.

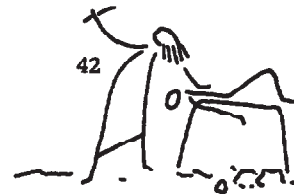
הנעקד

אם אברהם, איתן זה, הוא המהפכן הגדול, האחד המנתק עצמו מתרבות גדולה ושוקעת — הרי חיי יצחק בנו עומדים בשני סימנים: העקידה והדביקות בארץ. הפאסיביות היא ראש תכונותיו של יצחק, צאו וראו: כמעט אין אנו מוצאים את יצחק זה עושה מעצמו דבר, הכל כביכול נעשה בו. ודיינו בשלושת הסיפורים העיקריים הנאמרים בו: עקידה, הבאת רבקה, ברכת הבנים. אפילו אשה לא הוא עצמו יוצא להביא כאשר יעשה יעקב בנו, כי אם אליעזר עבד אביו מביאה אליו. אברהם רץ אל הבקר להגיש לאורחיו וזה יושב ומחכה שיוגש ציד לפיו. אברהם הוא הירואי מאז צאתו מאור כשדים ומחרן, במלחמתו במלכים ובריבו עם אל. יצחק הוא טראגי. ואכן: סחד יצחק.

חיי
גרה

ואולי יש קשר עמוק בין שני אלה. לאחר המאמץ האדיר שבהופעת האב, נסוג הכוח הנפשי פנימה, כאתנח לפני הפעלתנות החדשה. האחרת, שתבוא ביעקב. ומסיבה זו אין גם כל בעייתיות אצלו. אתה יכול לתהות על מעשהו של אברהם לגבי בנו ישמעאל. אחת עתיד לתהות על מעשהו של יעקב לגבי יצחק אביו העיור. אך אין אתה מוצא מעין מעכב מוסרי — בקנה־מידה מוסרי שלנו — אצל יצחק. שאין הוא פועל מעצמו ולא כלום. לא עצמת השחר העולה של האב הראשון. לא מאבק אדירים של הלילה כאצל האב השלישי. כי אם בבחינת תפילת בינים זו, תפילת מנחה. ורק משוררים גדולים כחזי'ל יכלו ליחס את שלוש התפלות לשלושת אבות האומה, ולדעת לכוך לכל אחד את תפילתו לפי אפיו וגורלו.

וכך מצטרפים שלושה מעשים שעושים בו — נעקד בצעירותו, נישא בבגרותו, מרומה בזקנותו — לדמות הטרראגית של האב השני. אולם טראגיות זו היא רק בראשיתם של המעשים. כי

הנה — וזה דבר פלא שבתולדות ישראל — אחריתם מכפרת על ראשיתם, תוצאותיהם אף מצדיקות את הצער (בעקידה), את אי-העצמאות (בנישואין) ואת העלבון (בברכות) שבפתיחתם. ברור שעמוק מכל הוא מעשה העקידה. לא אשה-לא-נודעת מטילה פחדה עליו, לא בנים עושים מעשיהם בחשכת עיניו, כי אם אב וסכין בידו. ופשטות השיחה אשר בין הבן והאב בשעת לכתם בעוד אנחנו יודעים והאב יודע ורק הוא העומד להעקד אינו יודע כאשר לא ידע מי האשה היעודה לו, כאשר לא ידע את מי הוא מכרך — פשטות שיחה זו למרות ידיעתנו את העתיד, מעלה דמעות בעינים תמיד, תמיד. אלו המלים היקרות-האיננו-יודעים: וילכו שניהם יחדו. גקודה. ועוד חילופי דברים מעטים ושוב: וילכו שניהם יחדו.

ככה הולכים שניהם יחדו העם ואלוהיו בכל מהלך ההיסטוריה היקרה-האיננו-יודעים. ככה מוטלים אנו שוב ושוב על מזבח וככה הטביעו בנו נביאים את ההכרה שתהיינה הידים אשר תהיינה — בצו אלוהים נעקדנו. והיו האימים אשר יהיו — בצו אלוהים נותר. יש והפחד הוא השליט בתודעתנו ומתחת לטף ההכרה שליט הבטחון בנצח ישראל. יש ובטחון זה הוא האב-בהכרה, אך בעמקי הנפש מתהלך שם פחד יצחק נעקד. יש ואנו מתעוררים אם בצו עליון ואם בעצת אם. עצת רחמנו הביולוגית להליכה, למעשה. כאשר עשה האב הראשון, כאשר עשה האב השלישי. ויש ומשתלט בנו האב השני, עולה בנו זה היסוד השני, ואנו מניחים להוביל את עצמנו, מניחים להשיאנו, או יושבים מוכי עיוורון ומצפים לחסדי בנים, אף לחסדי גבור ציד, חסדי עשיו.

ותמיד בתקופות שאנו עומדים בהן בסימן העקדה, שאין בנו לא ממהפכותו הבראשיתית של אברהם, של „לך-לך“ אדיר, ולא מפעלתנותו של יעקב נאבק עם אנשים ועם אל, בתקופות כאלה מעלים אנו תמיד בראש תפילותינו את „זכור לנו עקידת יצחק“, מבקשים רחמים עלינו בזכות עקידת יצחק, בזכות הנעקד.

אולם לא לחנם לא הרוח העברית היא שיצרה את הטראגדיה, ההיסטוריה שלנו איננה טראגית כלל. גולת הכותרת של הטראגיות היא בסיומה. עם הנושא בגרעינו, בשרשו, את המות, אם עם גדול הוא — הוא נושא גם את ההרגשה וגם את הרעיון של הטראגי. דמותו של יצחק נאחזת מדי פעם בסבך הטראגי, אך הוא עצמו יוצא

או מוציאים אותו מן הסבך אל החיים. והאיל נאחו בסבך במקומו. וילכו שניהם יחדו. אברהם ויצחק. האומה והבטחון מהלכים יחדו עמנו, בנו, תמיד.

איש האדמה

כפיצוי לתכונה זו של פאסיביות נחון אבינו השני בחיבה עמוקה תולדות לאדמה, שלאברהם היא הבטחה וליצחק היא מציאות. ובראש תצויין כאן העובדה שהאב הראשון נולד בנכר וחי ומת בארץ. האב השלישי נולד בארץ. ברח לארם, חזר ארצה ומת בנכר, בארץ מצרים. ורק זה האב השני, „צבר“ ראשון הוא לנו, נולד בארץ הזאת. חי בה מבלי לצאת ממנה אף בשנות רעב, ומת בה, כביכול נעקד אל הארץ הזאת, ואם גם ירד מהמזבח, מהארץ לא ירד, לא התיר עצמו ממנה.

לאברהם היתה הארץ הזאת בחינת הבטחה. הוא עובר בה, אך יותר משהוא רואה אותה הוא נושא את ראשו אל השמים אשר מעל לה. הוא נודד בה עם מקנהו ומרכה להקים בה מזבחות לאלוהים. אחיזה יחידה שהוא נאחו בה במובן חמרי היא באחוזות קבר שהוא קונה אותה. ליצחק בנו, לעומתו, הארץ הזאת אינה עניין של הבטחה כי אם עניין של ממש, ארץ מולדת ממש ועיניו בה, ונפשו בה. הוא נאחו בארץ והוא האחד משלושת האבות אשר נאחו באדמתה של הארץ. לא ארץ בלבד היא לו כי אם גם אדמה, מוחשית עד מאד. לא זו המצמיחה עשב למרעה צאן, כי אם זו שיש לחרוש בה ולזרוע. כי הנה מצאנוהו ראשון ומצאנוהו יחיד מבין שלושת האבות זורע באדמה הזאת. אברהם נודד עם צאנו וכן יהי גם יעקב איש העדרים, יושב אהלים. אברהם כובש את הארץ כיבוש רוחני, יעקב ובניו עתידים להלחם בה בחרבם ובקשתם. אך אבי ההיאחזות בה ממש, לקבע, הוא יצחק. „שכון בארץ“ ושוב: „גור בארץ“, „וישב יצחק עם באר לחי ראי“, „וישב יצחק בגרר“, „ויזרע יצחק בארץ ההיא“. גם צאן רב לו כמובן, אך נמשך הוא מאד אל ההיאחזות ממש. והן גם יחיד הוא היוצא „לשוח בשדה“, ומכאן הדרך להבנת אהבה זו אשר אהב יצחק את עשיו דוקא. עשיו איננו רק „איש ציד“, הוא גם „איש שדה“, בין כה ובין כה איש

